

Héjja Gyula

KERESZTÉNY ÉLETTELEJESSÉG ÉS MISZTIKA

Manapság sokat beszélnek és írnak a misztikáról. Nemcsak keresztény lelki írók és teológusok, hanem egyéb szakemberek is. Az összehasonlító vallástudomány kedvelt témája lett. Közepes vallási műveltséggel rendelkező keresztények is tudják, hogy a misztika világjelenség. Sok előnye mellett, a keresztény és a nem keresztény misztikus élet kérdéseit tárgyaló irodalom olyan irányú befolyást is gyakorolhat, hogy alááshatja a keresztény misztika sajátos természetére és jellegzetességeire vonatkozó világos látást.

A misztikus életet tárgyaló modern keresztény irodalom új szempontok szerint foglalkozik a kérdéssel. Ez az új irányzat különösen az utóbbi harminc-nyolc év alatt vált általánossá. Kiemelkedőbb jellemvonásait négy pontban foglalhatjuk össze: 1.) A keresztény életteljesség eszménye Krisztus misztériumában gyökerezik, innen ered, belőle táplálkozik és ennek megvalósítására irányul. 2.) A keresztény életnek mindig van misztikus dimenziója. 3.) A keresztény élet értelmezésének a kulcsa az a nézőpont, amely az egész valóságot figyelembe veszi. 4.) A keresztény élet minden formája és foka az Egyház közösségi életének talajából sarjad, ebből a talajból táplálkozik és természete szerint építi és mélyíti a közösség életét.

Tanulmányunkban olyan nézőpontból szeretnénk rávilágítani a keresztény életteljesség nagy misztériumára, mely központi fontosságúnak tartja az Isten megváltó és megszentelő kezdeményezését valamint nélkülözhetetlen kegyelmének életünket irányító és átalakító jelenlétét. Nyilvánvaló tehát, hogy megfontolásaink teológiai jellegűek. A keresztény életteljesség kibontakozását, annak útját a kezdeti fokozattól az életszentségben elért nagykorúsáig a krisztusi misztérium szemszögéből vizsgáljuk. Embertani, társadalomtudományi, lélektani és más igen fontos szempontok vagy kérdések nem képezik jelen tanulmányunk tárgyát. Ezekre vonatkozóan csak egy megjegyzést kívánunk tenni. Az emberi léttel és étellel foglalkozó tudományok nélkülözhetetlenek a keresztény életteljesség helyes megértéséhez. Ha azonban jogos önállóságuknak abszolút jelleget tulajdonítanánk, lehetlenné válik nyitottságuk a keresztény életteljesség természetfölötti és misztikus dimenziója iránt. Az ilyen irányban végzett munka a cél mellé löne. Félremagyarázhatná a hagyományos keresztény elvet: a kegyelem a természetre épül – gratia supponit naturam.

1 – Keresztény életteljesség és krisztusi misztérium

A keresztény misztikus élettel foglalkozó újabb teológiai és lelkiségi irodalom ereje és értéke nem az újdonságban, hanem abban áll, hogy visszatér ahhoz az időálló és minden kor emberét kihívó, nyugtalanító keresztény hagyományhoz, mely Krisztus misztériumában vette kezdetét. Krisztus, a megtestesült Ige, az új teremtés kezdete, mert „Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága” (Jn 1,4). Az édesanyától született, de a Szentlélektől fogant Jézus ennek az új életnek a forrása. Ebben az új világrendben mindazok, akik Őt hittel befogadják hatalmat kapnak tőle, „hogy Isten gyermekei legyenek. Azok, akik hisznek benne...” (Jn 1,12). Evangéliumának előszavában János lényegre szorítókozó rövidséggel önti szavakba a keresztény életteljesség ígéretének jóhírét: az istengyermeki élet s ennek teljessége megvalósítható mindazok számára, „akik nem a vérnek vagy a testnek a vágyából s nem is a férfi akaratából, hanem Istenből születtek” (Jn 1,13). Szent János evangéliumában az ígéret megfogalmazása két alapvető igazságot hangsúlyoz: az új teremtés embere Isten életét élheti, ha hittel Jézusban marad s így járja a földi élet zarándokútját. Sőt az új élet teljességéből meríthet, mert az Istenember „teljességéből részesültünk, kegyelmet kegyelemre halmozva” (Jn 1,16). Szent Pál apostol megerősíti és kibővíti szent János tanítását: „Ő a testnek, az Egyháznak a feje. Ő a kezdet, az elsősülőt a halottak közül, ... Úgy tetszett az Atyának, hogy benne lakják az egész teljesség, s hogy általa békítsen ki magával mindent a földön és a mennyben, ... Nektek is, akik azelőtt távol jártatok és ellenséges érzületűek voltatok gonosz tetteitek következtében, most nektek is megszerezte a kiengesztelődést emberi testében a halál árán, hogy szentté, szeplőtelenné és fedhetetlenné tegyen benneteket színe előtt. Csak álljatok szilárdan és rendületlenül a hitben, és ne tántorodjatok el az evangéliumi reménytől, amelyről hallottatok...” (Kol 1,18-23).

Az új irányt képviselő szerzők fő érdeme, hogy a keresztény életteljesség eszményét ismét visszahelyezték a biblikus teológia, a patrisztika és a klasszikus keresztény irodalom megbízható és szilárd alapjaira. Rámutatnak az elvülhetetlen keresztény hagyomány korszakokat ihlető és mozgó hatására. E hagyomány alapján vizsgálják és ismertetik Krisztus üdvösségünkre és megszentelődésünkre vonatkozó misztériumát. Ebből a misztériumból születik és újul meg az az Egyház, amely Krisztus megváltó és megszentelő jelenlétének a szimbóluma és eszköze a bűnös, de mégis Isten után szomjazó világban. A krisztusi misztérium teszi az Egyházat azzá a közösséggé, ahol minden hívő a keresztségben Krisztus halálába temetkezik, vele együtt új életre kel és az Isten gyermekeinek életét éli a Szentlélek vezetése alatt. A korintusi híveknek írt második levél búcsúszava is a misztikus szent Pál hitből fakadó meggyőződését tükrözi az Egyház titkára vonatkozóan: „Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!” (2Kor 13, 13). Mivel Krisztus misztériuma élte, azért tekintheti az apostol az Egyházat a szentek közösségének.

A második Vatikáni Zsinat is ezt a keresztény hagyományt újíttotta fel és erre alapozta felhívását: Nyilvánvaló, hogy minden Krisztusban hívő ember, bármilyen legyen is társadalmi rangja vagy állása, elhivatott a keresztény életteljességre és a tökéletes szeretetre (Dogmatikai konstitúció az Egyházzól, 40.). A dokumentum következő pontja pedig kihangsúlyozza a keresztény életszentség lényegi azonosságát: Ugyanarra az életszentségre törekzenek mindazok, akik úgy töltik be kötelességüket a különböző élethivatásokban, hogy követik az isteni Léleknek az indítását, engedelmeskednek az Atya szavának és lélekben meg igazságban dicsőítik az Atyát (uo., 41. p.). A második Vatikáni Zsinat tanítása teljes összhangban van a modern irodalom irányával. Mindkét forrás Krisztus misztériumának egyszerű s mégis sokrétű gazdagsága alapján ismerteti a keresztény életteljesség eszményét. Ennél is fontosabb azonban az a tény, hogy mindkét helyen feltűnően előtérben áll a hitből fakadó meggyőződés: Krisztus misztériuma nemcsak hagyományos tanítás, holt betű, hanem élő és életet fakasztó valóság. Az Atya világosságot sugárzó és szeretetet árasztó megváltó és megszentelő jelenléte közöttünk és bennünk. Ebben a környezetben, isteni milióban élünk, mozgunk és vagyunk, amikor Jézus mellé szegődünk, életünknek új irányt adunk és Krisztus halálába temetkezünk, hogy vele együtt új életre keljünk az Atya dicsőségére.

2 – Keresztény életünk misztikus dimenziója

Könnyen belátjuk az elmondottak alapján, hogy a keresztény élet természetes környezete a Krisztus misztériumában teremtett istengyermeki milió. Bár úgy tűnhet, ellentmondást tartalmaz, mégis igaz, ha állítjuk: a keresztény élet természetes miliója a természetfölötti. Ebben az új környezetben mindaz, ami „természet” és „természetes” a világ végéig köztünk maradó és bennünk működő krisztusi misztérium erőterében létezik és él. A természet megmarad, nem tűnik el. Krisztus misztériuma azonban felmagasztalja, fölemeli a természetet. Így a természetes alapot hozzáhangolja ahhoz az istengyermeki milióhoz, ahol látóterünkbe, a hit által beszállásolja magát a háromságos Isten. Most már új irányba tájolhatjuk be életünket a bennünk élő Ige s a lelkünket titokzatos módon irányító Szentlélek világosságánál.

Mivel minden keresztény hitből él s mivel hitből élni csak a krisztusi misztérium erőterében lehetséges, azért mondhatjuk, hogy minden keresztény élet misztikus jellegű, mind objektív mind szubjektív szempontból. Ez a misztikus jelleg vagy dimenzió elsősorban azt jelenti, hogy az isteni szeretet kifürkészhetetlen s önmagát adó szabadságában sátrat vert közöttünk és bennünk: ezáltal a hit lámpását helyezte tudatvilágunkba. Ebből kifolyólag misztikus életnek nevezhető minden keresztény élet, mert a hit természetfölötti adománya által minden hívő az isteni élet világosságában részesedik. „Az igaz a hitből él”, mondja szent Pál (Róm 1,17) (objektív szempont). Az adomány elfogadása pedig annak az emberi szabadságnak az elhatározása és tette, amit valami titok-

zatos módon maga az isteni adományozó érintett meg. Ez az isteni érintés teszi lehetővé, hogy megszülessék a szívben az élő hit s felhangozzzék az ajkakon a hitvallás: Hiszek, Uram (szubjektív szempont). A keresztény élet misztikus dimenziója tehát két irányba mutat. Egyrészt az isteni adományozó és az adomány irányába, a hit forrása felé. Másrészt a hitvalló keresztény élet valósága felé, mely a hit természetfölötti adományából fakad és fejlődik. Ezen az alapon, a modern irodalommal egyetértve állíthatjuk, hogy minden keresztény életnek van misztikus dimenziója.

A félreértések elkerülése végett és a nagyobb világosság kedvéért szükségesnek látjuk az előbb mondottakat néhány megjegyzéssel kibővíteni. Bár minden keresztény élet a szó igazi értelmében misztikus élet, ez mégsem jogsíthat föl bennünket arra, hogy ne tegyünk többé különbséget a hétköznapi keresztény élet és a kiváltságos misztikus élet között. Meggyőződésünk és a modern szerzők nagy többsége szerint, a szorosabb értelemben vett misztikus élet fogalma ma is érvényes és szükséges. Ennek ellenére elismerjük, hogy nehéz és szinte lehetetlen e fogalmat pontosan meghatározni. Meghatározás helyett, megpróbáljuk körülírni három jellegzetessége alapján:

a) *Isten jelenlétének élménye, tapasztalása s az ebből fakadó passzivitás.* Az isteni jelenlét élménye, tapasztalása állandósul a misztikus tudatvilágában. Nem látja színről–színre az Istent, hiszen ő is a hit homályában él, mégis érzi, nincs egyedül: Valaki mindig mellette van, benne él és vonzásában tartja, mint vasat a mágnes. A titokzatos Jelenlevő varázsa összegyűjti, magára irányítja a misztikus lélek minden erejét, vágját és érdeklődését. Számára most már csak az Isten igazán érdekes. Tudatvilágát annyira betölti az isteni jelenlét, hogy valami egészen új módon Istenre figyel, őt várva él s, a hit homályában derengő isteni főnység és barát lebilincselő varázsa kapcsán, boldogan szenved el az Isten közelségét. Így kell értelmeznünk a misztikus élet klasszikus jellemzését: „divina pati”.

Tévednénk azonban, ha a misztikus passzivitást azonosítanánk a tétlenséggel vagy a kvietizmussal. Egy hasonlat segíthet bennünket, hogy a kérdést még jobban megértsük. A misztikus élet passzivitását egy nagyon finom berendezésű felvevőállomáshoz hasonlíthatjuk, ahol a misztikus magány már elcsíftotta a világ zaját s a lélek mindenre készen várja, mit kíván tőle az Isten. Idézzük emlékezetünkbe szent János evangéliumát is. Az evangelista, ha szabad így kifejezni magunkat, páratlan éleslátással szemlélteti Jézus misztikus életét. A Fiú elegele az Atya akaratát tenni, Szíve elsősorban és mindennekfölött az Atyáért dobog. Mondhatnánk azt is, hogy János evangéliuma szerint, Jézus elsősorban az Atya embere: az Atyáért élő, önmagát kiüresítő és elfelejtő ember. Ebből az Atyára való ráhangoltságból fakadt szeretete, mely őt, a jó Pásztor a keresztre vitte. Így lett belőle a másokért, embertestvéreijért élő aktív embertípus egyedülálló eszményképe. Szíve dobogása kétritmusú: minden dobbanása szívverése annak a határt nem ismerő szeretetnek, mellyel

átadta magát az Atyának és a megváltás után sóvárgó testvéreinek. Passzivitása az Atya iránt gyökere missziós tevékenységének. Egyben minden misztikus passzivitásnak az egyetlen hiteles mércéje. Hozzáfűzhetjük még: ilyen szempontból nincs lényeges különbség Keresztes szent János és Loyolai szent Ignác misztikus passzivitása között. Szent Ignácnak is egyedül Isten volt igazán érdekes. Ignácot azonban a „Deus operarius” közelsége bilincselte le. Ennek következtében az ő misztikus passzivitásának kohójában az apostoli élet buzgó-sága lobbant lángra.

b) A passzív tisztulás útja. A misztikus élményben tapasztalt isteni jelenlét túlradó fényként és minden elképzelést fölülmúló szeretetként árasztja el a misztikus belső világát. Keresztes szent János szerint maga az Isten áramlik be a lélekbe mint túlradó fény és szeretet. Az isteni fény háttere elé állított teremtmény döbbenetes világoslással ráeszmél teremtményi kicsinyiségére. Lehull szeméről a hályog, fölismeri bűnös mivoltának minden rejtekét. Fájdalmát csak növeli a tiszta isteni szeretet közelsége. Az értelem, akarat, emlékezet és fantázia természetes képességét elsodorja, „fölfüggeszti” a szemlélődő ima beömlése a lélekbe. A misztikus életre hívott keresztény most leplezetlenül áll önmaga és az Isten előtt. Lelkében fölébred a tisztulás vágya, de érzi, hogy semmire sem képes. Jézus szent Péterhez intézett szavai a Tibériás tavánál a misztikusra is alkalmazhatók: „Amikor fiatal voltál, felövezted magad, s oda mentél, ahova akartál. De ha majd megöregszel, kiterjeszted karod, s más fog felövezni, aztán oda visz, ahova nem akard” (Jn 21,18).

A szemünk előtt lepergett képek megnyitják elménket arra, hogy megértsük a passzív tisztulás keresztény értelmét. Az isteni fénynek és szeretetnek a beáramlása felövezi a lelket s viszi ahova nem akarja: Krisztus keresztjéhez. Bár közös tulajdonságaik alapján is leírhatjuk a két utat, de mégis nagyon nehéz összehasonlítani az aktív keresztény aszkézis gyakorlatait a passzív tisztulás misztikus aszkézisével. Az aktív keresztény aszkétát természetfölötti motívumok indítják és irányítják. Közreműködik a kegyelemmel s mint Krisztus atlétája fut a kitűzött cél felé, hogy magához ragadja, mert úgy érzi, hogy Krisztus már előbb magához ragadta őt (Fil 3). A passzív tisztulás útján járó keresztény tudatát viszont betölti az érzés, hogy maga az isteni szőlőműves lett életének fő cselekvő alanya. A keresztrefeszített Krisztus szavai sürgetően szólnak szívbe: terjeszd ki karodat, engedd, hogy keresztetre feszítselek s halálomba eltemesselek. Azaz megvalósítsam benned a kereszttségben beléd palántált új élet teljességét. A lélek imája ebben az állapotban a misztikus szemlélődés, „contemplatio infusa”. Keresztes szent János szerint itt kezdődik a passzív tisztulás útja, a lélek sötét éjszakája s a szorosabb értelemben vett misztikus élet. E passzív misztikus aszkézis fő gyakorlata maga a halál: meghalni mindannak, ami nem Isten. Ebben a vajúdásban, haláltusában születik újjá a lélek Krisztus keresztjén a Szentlélekben. Így valósul meg benne a teremtő és megváltó Isten örök álma: ragyog benne az isteni képmás, melyet az Atya szere-

tete éget azok lelkébe, akik Krisztus halálába temetkeznek, hogy vele együtt új életre keljenek.

A passzív misztikus aszkézis tehát két lényeges szempont szerint jellemezhető. Első szempont: a gyökerekig ható lemondásnak az útja. Az ezen az úton haladó keresztény hajlandó a kereszt áldozati oltárára tenni mindazt, ami „természet”. Nem azért, mert megveti vagy elítéli a „természetest”, hanem mert hitének és reményének horgonyába kapaszkodva Istennek akarja adományozni teremtőtől kapott „természetét”. Személyiségének s természetének beteljesülését a keresztáldozatból fakadó új életben látja. A második szempont viszont a dolog pozitív oldalára összpontosítja figyelmünket. Arra a megistenülésre, mely a passzív tisztulás célja. A görög szentatyák és a klasszikus keresztény misztikus szerzők is gyakran beszélnek erről. Amiről az első emberpár álmodott, „olyanok lesztek mint az Isten”, megvalósulása felé halad a misztikus aszkézis iskolájában.

c) Misztikus életközösség Istennel. A misztikus passzív tisztulás útján járó keresztény élete egyre inkább átalakul. Átváltozik valóságos és a tudatvilágot is érintő életközösséggé az Istennel. Akinek az isteni szabadság kiáradó szeretete ezt a csodálatos hivatást adta, az a misztikus szemlélődés leplébe burkoltan járja földi zarándokútját. Istenhez hasonultan, sőt Keresztes szent János merész szavai szerint, mint „isten” – a kegyelem által – közösségben van a háromságos Istennel. Ebben az életközösségben a kimondhatatlan isteni közelség elnémitja lelki képességeit, értelmét, akaratát, emlékezetét és képzelőtehetségét. Ennek következtében egészen új módon kezd ismerni, megismerni az Istent. Nem az emberi ész elemző, összefüggések és magasabb egységek után kutató módszerei szerint, vagy a képzelőtehetségben felmerülő képek használatával, hanem az isteni jelenlét lelket érintő, vakító fényénél. Istenismerete eléri azt a magaslatot, amely Aquinói szent Tamás szerint a csúcspont: „tudni, hogy nem tudom, ki az Isten” („quod sciat se Deum nescire”, De Potentia, q. 7, a. 6, ad 14). A keresztény misztikus imáját ennek a fölfoghatatlan, túláradó isteni teljességnek a közelsége táplálja. Jézus emberségének közvetítő szerepe itt sem szűnik meg. Inkább azt kell mondanunk, hogy itt éri el végső beteljesedését. Jézus, a közvetítő, beszállásolja a misztikus életre hívott keresztényt az Atya házába, ahol közössége van a Szentháromsággal. Így teljeseodik be az írás: „Aki engem látott, az Atyát is látta” (Jn 14,9).

A misztikus lélek életközössége az Istennel nemcsak ismeret vagy megismerés, hanem szeretet is. A szemlélődés fényében az önmagát adó szeretet Istene van jelen, aki mértéket nem ismerő szeretettel fordul a lélekhez, részéssíteni akarja isteni szeretetének életközösségében. Meghívást intéz hozzá. Hívása mint éles lándzsa hatol a véges emberi szívbe. A lélek fájdalma kimondhatatlan, mert érzi, hogy Isten végtelen szeretetét csak végessége mértéke szerint, kis szeretettel képes viszonzni. Ebbe a szeretet sebétől vérző szívbe áramlik be az isteni szeretet. Közli vele szeretetének teljességét, részéssíti az

isteni szeretet életközösségében a misztikus élet kegyelme által. Most már úgy szeretheti az Istent, ahogy az Isten szereti őt.

A fentiek alapján az Istennel egyesült misztikus élet lényegét így foglalhatnánk össze: a szemlélődő misztikus ima kegyelme által a misztikus keresztény tudatvilága átívódik a benne élő és működő isteni jelenléttől. Közösségben él a Szentháromsággal, mert lelke elmerült abban a teljességben, amely világosság és szeretet. Az isteni jószág új teremtményt alkot belőle, szemét és szívét is újjáteremti isteni fényességének és szeretetének beáramlása által.

Három sajátos jellemvonás alapján próbáltunk hűséges képet festeni a szorosabb értelemben vett keresztény misztikus élet természetéről. Csak nagy vonásokkal, vázlatosan ismertettünk egy olyan természetfölötti valóságot, melyről szentatyák, szentek, misztikusok és teológusok már vastag köteteket írtak. Rövid fejtegetésünkhöz szeretnénk még hozzáfűzni néhány szót.

Modern szerzők a legtöbb esetben különbséget tesznek a keresztény misztika tágabb értelemben vett és leszűkített értelemben használt fogalma között. Hangsúlyozzák, hogy a keresztény élet nem gondolható el misztika nélkül. Elismerik azt is, hogy a hétköznapi keresztény élet misztikája és a szorosabb értelemben vett misztikus élet között folytonosság létezik, mely a kettőt létrendi és ismereti síkon összekapcsolja és egybehangolja. Ennek ellenére, a nagy többség véleménye szerint a szorosabb értelemben vett misztikus élet mégsem tekinthető a buzgó hétköznapi keresztény élet magától értetődő, természetes fejlődési állomásának. Nem, a misztikus élet leszűkített fogalma csak azokra alkalmazható, akiket az isteni szeretet szabadsága arra hívott, hogy a misztikus élet kegyelmi forrásánál, életközösségben az Istennel, tanúivá váljanak Krisztus megváltó és megszentelődésünkön dolgozó misztériumának.

3 – Keresztény életünk egész valósága és egysége: új nézőpont a keresztény élet értelmezésében

Amint már említettük, a modern teológia és lelkiségi irodalom nézőpontja szerint, amikor keresztény életünk értelme után kutatunk, figyelembe kell vennünk annak egész valóságát és egységét. Mit jelent ez a módszertani szabály és milyen jelentőséget tulajdonítsunk neki jelen tanulmányunk keretében? Törekszünk két pontban válaszolni a kérdésre.

a) A keresztény élet egész valósága és egysége.

Eddigi megfontolásaink már rámutattak a keresztény életteljesség egységére és sokrétű természetére. A bennünk élő Krisztus sokrétű emberi valóságunkat egységesíti azáltal, hogy bevonja a természetfölötti rendbe. Emberi természetünk már részesévé lett az isteni természetnek a megtestesült Igében. Úgyannyira, hogy az Ő emberi életéről állíthatjuk a szó igazi értelmében: ez az egyedi emberi élet Isten élete a világban. Amint az emberi természet egygyé lesz az istenivel azáltal, hogy a második isteni személy magáévá teszi („unio hypo-

statica”), ugyanúgy a keresztény eggyé lesz az Istennel, részesedik az isteni természetben a kegyelem által. Az isteninek és az emberinek ebből a kölcsönös „egymásban-maradásából” („*admirabile commercium*”) fakad Jézus isten-emberi élete. A mi istengyermeki életünk forrása viszont Jézus élete, kereszt-halála és föltámadása. Ilyen értelemben helyezi előtérbe az új nézőpont Krisztus misztériumát, mint keresztény életvalóságunk egészének és egységének alapkövét. E misztérium fénye vezeti arra irányuló törekvéseit is, hogy rámutasson a hétköznapi keresztény élet misztikája és a leszűkített értelemben vett misztikus élet közötti kapcsolatokra és összefüggésekre.

Keresztény életünk értelmezése nem lenne kielégítő, ha nem tennénk vizsgálat tárgyává istengyermeki életünk másik oldalát, igazi emberi arculatát. Már említettük, hogy a kegyelem a természetre épül. Arra a természetre, amely Isten örök gondolatában és szeretetében jelent meg először. Szellemi létünk és életünk, noha anyaghoz kötött, mégis valóságos nyitottság az Isten felé a természet rendjében, és az istengyermeki élet felé a kegyelmi rendben. Az eredeti bűn következtében ez a természet megsérült és személyes bűneink miatt még több seb torzítja. Sokrétű s összekészált emberi valóságot érint a kegyelem. Krisztusban újjászületünk, de mégis bennünk marad a test és lélek ellentéte: az anyag súlya és a szellem lendülete, az örökölt tulajdonságok terhes poggyása és személyiségünk kiteljesedésre irányuló törekvése, a szociológiai, pszichológiai hatások kényszerzubbonya és énünk függetlenséget igénylő érvényesülési vágya, a bűntudat lidércálma és szívünk szomja az ártatlanságra, jobb, nemesebb életre.

Könnyen magunkra ismerhetünk ebben a leírásban. Névtelenül állunk azok tömegében, akik elfáradtak, mert terhet hordoznak. Jézus nevünkön szólít és hívó szavakkal fordul hozzánk: „Gyertek hozzám mindnyájan, . . . én megkönnyítelek titeket. Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem . . .” Ha elfogadjuk hívását, hatalmat ad nekünk, hogy Isten gyermekeivé legyünk. A hatalom pedig nem más, mint Ő maga, az Atya által ültetett szőlőtő. Közli velünk, a szőlővesszőkkel, az isteni élet gazdagságát.

Keresztény életünk egész valóságát most már így fogalmazhatjuk meg: a bűnös, gyöngye ember újjászületése és élete Krisztus misztériumában, az istengyermeki miliő erőterében, ahol az életszentség keresztútját járva halad előre a kiteljesedés reményében. A fölvázolt kép hűségesen ábrázolja keresztény életünk egész valóságát és egységét. Kevés sikerre számíthat az, akit nem ez az élethű szemlélet irányít, miközben a keresztény élet értelme után kutat.

b) Három észrevétel az új szemszöghöz.

A modern irodalom egyik legszembetűnőbb jellegzetessége: keresztény életünk értelmezésénél nem választja el a keresztény aszkézist a misztikától. Evvel szorosan összefügg második észrevételünk: modern szerzők hangsúlyozzák, hogy a keresztény élet lélektanát, embertani és társadalmi oldalát tanulmányozó szakemberek vegyék figyelembe a keresztény élet természetfeletti

valóságát s ennek viszonyát a természetes alaphoz. Végül, több modern szerző komoly megfontolás tárgyává teszi a hétköznapi keresztény élet misztikája és a szűkebb értelemben vett misztikus élet kapcsolatát, bár a kettőt mégsem azonosítják.

4 – A keresztény élet részesedés és részvétel az Egyház életében

Számos modern szerző arra törekszik, hogy a keresztény élethivatást és életmódot beillesse az Egyház életébe. Ebben az összefüggésben a fő kérdés nem az Egyház hierarchikus vagy jogi szervezetére vonatkozik, bár ez is fontos, hanem arra, hogy mi teszi az Egyházat a maga egészében élő közösséggé. Ilyen értelemben az Egyház az életszentségre hívott hívők közössége. Életük közös forrásból fakad: a Krisztus misztériumában megvalósult közösségből (koinonia) a Szentháromsággal. Innen ered az a közösségi élet, a jeruzsálemi egyház életének a mintájára, melyet az Apostolok Cselekedetei lakonikus rövidséggel így jellemez: „A hívek állhatatosan kitarítottak az apostolok tanításában és közösségében (koinonia), a kenyértörésben és az imádságban... A hívek mind összetartottak, és közös volt mindenük... Egy szívvel—lélekkel mindennap összejöttek a templomban... Dicsőítették az Istent, és az egész nép szerette őket“ (ApCsel 2,42-47). „A sok hívő mind egy szív, egy lélek volt. Egyikük sem mondta vagyonát sajátjának, mindenük közös volt“ (uo. 4,32-37). A hívek közössége egymással, közösségi életükben tapasztalt összetartozásuk, javaik megosztása egymás között és szükségét szenvedő testvéreikkel, közös imáik és hitvallásuk; mindez földi vetülete közösségüknek a Szentháromsággal. Szent Pál tanítása az Egyházzal, mint Krisztus testéről, még élesebb vonásokkal rajzolja meg a hívek közösségét Istennel és egymással.

Az idézett szentírási szöveg, szent Pál tanítása, s általában az Újszövetségben megtalálható egyháztan, messzemenően befolyásolja értelmünket, és keresztény életünk mélyrehatóbb tanulmányozását. Az Újszövetség tanítása az Egyházzal meggyőzően alátámasztja tételünk igazát: minden keresztény élet részesedés és részvétel az Egyház életében. Érdemes elidőznünk egy kicsit ennél a kijelentésnél. Nem kerül nagy fejtörésbe, hogy belássuk: a szó „részesedés“ emlékeztet az adományozóra és a tőle kapott adományokra. Az adományozó maga az Isten, az Atya, „aki mindenben mindent véghezvisz“ (1Kor 12,6). Megtestesült Fia és a Szentlélek által osztja szét adományait azok között, akik Krisztus testének, az Egyháznak tagjai. Legnagyobb adománya pedig az, hogy részesít bennünket háromságos isteni életének szeretetközösségében. Így születik meg az Egyház, azok közössége, akikbe az önmagát elajándékozó isteni szeretet az új élet lehetését lehelte, hogy új népet teremtse és gyűjtson maga köré. Legnagyobb adományát és többi adományát is nekünk címezi név szerint. Személyünknek szóló üzenetet is csatol hozzá, mert minden adománya élethivatásunk és feladataink hírnöke is. Adományaival azért halmoz el, hogy Egyházát, Krisztus testét szolgáljuk velük. Az adományokban való részesedés-

sünk az Egyház közösségén belül, elvezet az önfelajánláshoz és az elhatározáshoz, hogy részt vegyünk a közösség életében. Így részvételünk az Egyház életében annak a kegyelemnek a gyümölcse, amely beépített bennünket Isten gyermekeinek családi életközösségébe. Minden adományt úgy kapunk, mint Krisztus testének tagjai. Ezzel járnak az élethivatás és feladatok, hogy építsük Krisztus testét, az Egyházat. Minden keresztény élet értelme és rendeltetése tehát, hogy gyümölcsöt, bőséges gyümölcsöt teremjen, szolgálja szeretetben testvéreit az Atya dicsőségére.

A mai szerzők általában nagyon komolyan veszik ezt a szempontot. Ezért foglalkoznak annyit a keresztény misztikusokkal és a szemlélődés magányában élő szerzetesekkel meg remetékkal. Kutatják, hogyan lehet mai nyelven érthetővé tenni a világtól elvonuló szemlélődő keresztény élet egyházas jellegét. Jórészt megegyeznek abban, hogy a világtól elzárkózó szemlélődő keresztény életmód nem hasonlítható össze szép, lelkeknek épített fellegvárral. A szemlélődő életre hívott keresztény elsősorban jó keresztény, nem pedig misztikus akar lenni. Pusztába vonul, elhagyja a világot, hogy Istentől kapott élethivatása talentumait kamatoztassa Isten dicsőségére s testvérei javára az Egyház közösségében.

Farkasfalvy Dénes

HIT ÉS TAPASZTALAT

Az emberi megismerés tökéletlenségéhez tartozik, hogy mindent ösztönyszerűen leegyszerűsítünk: a kaptafára húzás a dolgok leggyakoribb eltorzítása. Sajnos a hitről alkotott fogalmunk is ilyen torzításoktól szenved. A racionalista múlt örökségéért a „hitet” még ma is gyakran azonosítjuk egy „tan” vagy „gondolatrendszer”, sokszor csak egy „tétel-lista” elméleti elfogadásával, és így teljesen az elvont gondolkodás körébe soroljuk. Ez a tévedés ártalmasabb mint gondolnánk. Arról ugyan gyakran hallunk, hogy a hit nem pusztán gondolat, hanem „tettben kell megnyilvánulnia”. Ezzel azonban csak nagyon kis lépést tettünk a keresztény hit helyes megértése felé. A hit ugyanis nem valamiféle elmélet, amit akkor egészítünk ki, amikor a „cselekvés vezérfonalává” tesszük. Felfogásunkban a „turpisság” végülis akkor derül ki, amikor aztán az ún. „lelkiélet” ügyeiről kezdünk beszélni és az „istenélmény” kategóriájával már nem tudunk mit kezdeni. Vagy túllövünk a célon és a természetfölötti élet minden „élményét”, minden megtapasztalását a „misztika” fogalmához, a rendkívüli lelki adományok körébe soroljuk, vagy pedig minden élményre való utalást lekicsinylően száműzünk a vallásos érzelmek, sőt az érzelgősség ingoványos és megbízhatatlan birodalmába, amellyel legjobb, ha sem a teológus, sem a művelt keresztény nem foglalkozik. Az eredmény: száraz prédikálás, raciona-